

ФУНКЦІОНАЛЬНА СТРУКТУРА ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА

Карачарова Катерина Анатоліївна,

к.е.н., доцент

Український державний університет

залізничного транспорту

м. Харків, Україна

Вступ. За сучасних умов розвитку України, в складній економічній ситуації виникає чимало ризиків, небезпек та загроз, що породжують на промислових підприємствах низку фінансово-економічних проблем, вирішення яких потребує удосконалення існуючих та розробки нових форм, методів та інструментів нейтралізації негативних впливів на фінансову сферу підприємства. Для ефективного функціонування підприємств необхідним є підвищення рівня їх фінансової безпеки. Неналежна увага до процесу управління фінансовою безпекою на промислових підприємствах призводить до виникнення кризових явищ, ускладнює процес виходу з них та стримує процес економічного зростання підприємств. Крім того, в умовах низького рівня фінансової безпеки погіршується фінансова стійкість, конкурентоспроможність та фінансова незалежність господарюючих суб'єктів. Відтак, запорукою прогресивного розвитку підприємств та головною передумовою їх стабільної діяльності є розробка ефективної системи оцінки рівня фінансової безпеки підприємств (ФБП), дослідження основних ризиків, загроз та небезпек, що можуть вплинути на стан фінансової безпеки, а також формування стратегії та механізму управління фінансовою безпекою підприємства.

Метою роботи є обґрунтування теоретичних засад, методичних підходів та практичних рекомендацій щодо формування та реалізації механізму управління фінансовою безпекою підприємства.

Матеріали та методи. Методичну основу дослідження становлять

наукові праці вітчизняних і зарубіжних вчених-економістів, присвячені проблемам управління фінансовою безпекою підприємств.

Результати та обговорення. Для здійснення ґрунтовного дослідження сутності поняття «фінансова безпека», на нашу думку, доцільно порівняти наукові погляди відомих вчених, що займалися даним питанням (таблиця 1). Таким чином, огляд різних думок науковців, дав можливість зробити певні висновки. Так, прихильники захисного підходу – І. А. Бланк, А. Г. Загородній, Г. Л. Вознюк, І. П. Мойсеєнко, О. М. Марченко, розглядають фінансову безпеку як такий рівень фінансового стану, що забезпечує захищеність фінансових інтересів підприємства від реальних і потенційних загроз зовнішнього та внутрішнього характеру. На нашу думку, таке трактування категорії фінансової безпеки підприємства, є дещо вузьким, оскільки розкриває лише одну сторону фінансової безпеки, а саме – захист фінансових інтересів підприємства, і не враховує вплив реальних та потенційних загроз зовнішнього й внутрішнього характеру на ефективність управління його ресурсами.

Таблиця 1

**Підходи до визначення сутності поняття
«фінансова безпека підприємства»**

Під-хід	Автор	Зміст визначення
1	2	3
як стан захищеності фінансових інтересів підприємства	І. А. Бланк	кількісно та якісно детермінований рівень його фінансового стану, що забезпечує стабільну захищеність його пріоритетних збалансованих фінансових інтересів від ідентифікованих реальних і потенційних загроз зовнішнього і внутрішнього характеру, параметри якого визначаються на основі його фінансової філософії і створюють необхідні передумови фінансової підтримки його стійкого зростання в поточному і перспективному періодах
	А. Г. Загородній, Г. Л. Вознюк	захищеність фінансових інтересів суб'єктів господарювання на всіх рівнях фінансових відносин, забезпеченість домашніх господарств, підприємств, організацій та установ фінансовими ресурсами, достатніми для задоволення їхніх потреб і виконання фінансових зобов'язань
	І. П. Мойсеєнко, О. М. Марченко	стан, який забезпечує захищеність фінансово-економічних інтересів підприємства від внутрішніх і зовнішніх загроз та створює необхідні фінансово-економічні передумови для стійкого розвитку в поточному та довгостроковому періодах
як стан ефективного використання ресурсів підприємства	Н. Й. Реверчук, С. Ф. Покропивний, Л. Г. Мельник	захист від можливих фінансових витрат і попередження банкрутства підприємства, досягнення найбільш ефективного використання корпоративних ресурсів
	Л. І. Донець, Н. В. Ващенко, О. В. Ареф'єва, Т. Б. Кузенко, В. І. Мунтян, О. А. Кириченко, С. М. Лаптев, П. Я. Пригунов, О. І. Захаров	стан найбільш ефективного використання корпоративних ресурсів підприємства, виражений у найкращих значеннях фінансових показників прибутковості й рентабельності бізнесу, якості управління, використання основних і оборотних засобів підприємства, структури його капіталу, норми дивідендних виплат за цінними паперами підприємства, а також курсової вартості його цінних паперів як синтетичного індикатора поточного фінансово-господарського стану підприємства і перспектив його технологічного та фінансового розвитку

	А.О. Єпіфанов, О.Л. Пластун, В.С. Домбровський [здатність суб'єкта підприємництва здійснювати свою господарську, зокрема й фінансову діяльність, ефективно і стабільно шляхом використання сукупності взаємопов'язаних діагностичних, інструментальних та конкретних заходів фінансового характеру, що мають оптимізувати використання фінансових ресурсів, забезпечити належний їх рівень, нівелювати вплив ризиків внутрішнього та зовнішнього середовища
як здатність підприємства самостійно розробляти і проводити фінансову стратегію	Ю.Б. Кракос, Р.О. Разгон	здатність підприємства самостійно розробляти і проводити фінансову стратегію
	Р.С. Папєхін	здатність підприємства самостійно розробляти і проводити фінансову стратегію відповідно до цілей загальної корпоративної стратегії в умовах невизначеного і конкурентного середовища; граничний стан фінансової стійкості, в якому повинно знаходитися підприємство для реалізації своєї стратегії, характеризується спроможністю підприємства протистояти внутрішнім і зовнішнім загрозам
	А. В. Гукова, І.Д. Анкіна	здатність підприємства самостійно розробляти і провадити фінансову стратегію, відповідно до цілей загальної корпоративної стратегії, в умовах невизначеного і конкурентного середовища; такий стан підприємства, що дозволяє забезпечити фінансову рівновагу, стабільність, платоспроможність і ліквідність у довгостроковому періоді; забезпечує достатню фінансову незалежність; задовольняє потреби підприємства у фінансових ресурсах для стійкого розширеного відтворення; здатен протистояти існуючим і виникаючим небезпекам, що прагнуть завдати фінансової шкоди підприємству або змінити всупереч бажанню структуру власного капіталу, або примусово ліквідувати підприємство; забезпечує достатню гнучкість при прийнятті фінансових рішень; захищає фінансові інтереси власників підприємства
як діяльність з управління ризиками	О. А. Кириченко, І.В. Кудря В.І. Куцук А.І. Бартиш	діяльність з управління ризиками та захисту інтересів підприємства від зовнішніх і внутрішніх загроз з метою забезпечення стабільного розвитку підприємництва та зростання його власного капіталу в поточній і стратегічній перспективах

Основні характеристики фінансової безпеки підприємства наведені у рисунку 1

Рисунок 1- Основні сутнісні характеристики фінансової безпеки підприємства

Разом із тим, ми вважаємо економічно обґрунтованим класифікувати фінансову безпеку за видами фінансових відносин, які відбуваються на

підприємстві. Таким чином, доцільно дослідити структуру фінансових відносин. В ході аналізу встановлено, що усі фінансові відносини підприємства поділяються на внутрішні та зовнішні. До зовнішніх фінансових відносин підприємства входять: відносини обміну (взаємовідносини між суб'єктами господарювання, у вигляді розрахунків з постачальниками і покупцями) та відносини розподілу (взаємовідносини з бюджетом платежі та асигнування; взаємовідносини з фондами цільового призначення внески і надходження; взаємовідносини зі страховими компаніями страхові платежі й страхові відшкодування; взаємовідносини з банками відкриття та ведення рахунків, зберігання коштів на депозитах, отримання і погашення кредитів, отримання і сплата відсотків тощо; взаємовідносини з інституціями фінансового ринку розміщення власних цінних паперів та інвестування тимчасово вільних коштів; взаємовідносини з галузевими і корпоративними органами внески у централізовані фонди і надходження з них.

Внутрішні фінансові відносини підприємства мають розподільний характер і включають: розподіл доходу і формування прибутку; розподіл чистого прибутку та його використання; формування та використання амортизаційних відрахувань; утворення та використання фондів підприємств.

Виходячи із специфіки фінансових відносин, ми пропонуємо виділяти наступні структурні складові фінансової безпеки підприємства: грошову, кредитну, інвестиційну, бюджетно-податкову, фондову та страхову.

Так, грошова складова пов'язана із врегулюванням відносин підприємства, що виникають в процесі здійснення грошових розрахунків у національній валюті (готівкових та безготівкових), іноземній валюті (під час здійснення експортно-імпортних операцій), а також при відкритті поточних рахунків у банках. Кредитна складова фінансової безпеки направлена на врегулювання взаємовідносин підприємства з банками й іншими кредитними інститутами з приводу отримання грошових, товарних (комерційних), лізингових кредитів, а також із покупцями, в разі надання їм комерційного кредиту.

Інвестиційна складова пов'язана із регулюванням діяльності підприємства в інвестиційній сфері, у тому числі в процесі здійснення депозитних операцій з банківськими установами. Бюджетно-податкова складова направлена на врегулювання взаємовідносин підприємства із бюджетом та позабюджетними фондами з приводу сплати податків та зборів, отримання бюджетних кредитів та бюджетного фінансування, відшкодування податку на додану вартість, отримання податкового кредиту. Фондова складова спрямована на врегулювання питань, пов'язаних із випуском та продажем підприємством власних цінних паперів та розподілом дивідендів.

Висновки. Проаналізувавши основні підходи провідних вчених-економістів щодо тлумачення фінансової безпеки підприємства, врахувавши їх переваги та недоліки, ми пропонуємо розглядати поняття фінансової безпеки підприємства як стан, що характеризується захищеністю фінансових інтересів підприємства, забезпеченістю достатнім обсягом та раціональним використанням ресурсів, наявністю стійкої динаміки зростання в поточному та перспективному періодах, що досягається шляхом розробки і реалізації адекватної фінансової стратегії підприємства, гнучкістю у прийнятті фінансових рішень, вчасним реагуванням на небезпеки і загрози зовнішнього та внутрішнього характеру та ефективним управлінням фінансовими ризиками підприємства, що дає змогу враховувати усі аспекти фінансової діяльності підприємства, які мають вплив на стан фінансової безпеки підприємства. Запропоновано структурувати фінансову безпеку підприємства із прив'язкою до видів фінансових відносин підприємства, що, на відміну від існуючих підходів, є більш економічно обґрунтованим, та виділяти наступні складові: грошову, кредитну, інвестиційну, бюджетно-податкову, фондову та страхову.